

ZAGADNIENIA PRAWNO-PRAKTYCZNE DOTYCZĄCE DOSTĘPNOŚCI W USŁUGACH MAKLERSKICH

OPRACOWANIE WSPÓLNE ZBP, IDM I IZFIA

Sektor bankowy oraz sektor firm inwestycyjnych podejmują szereg działań zmierzających do wdrożenia Ustawy z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz. U. poz. 731) - dalej Ustawa o dostępności. Ze względu na specyfikę formy dystrybucji jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych do wspólnych rozważań zaprosiliśmy także środowisko funduszy inwestycyjnych reprezentowane przez Izbę Zarządzających Funduszami i Aktywami.

Zarówno na forum Związku Banków Polskich, jak i Izby Domów Maklerskich podejmowane są inicjatywy zmierzające do zapewnienia spełniania poszczególnych wymogów dostępności. Zarówno w Związku Banków Polskich jak i w Izbie Domów Maklerskich działają od miesiący dedykowane **grupy robocze** składające się z przedstawicieli firm inwestycyjnych – domów maklerskich i bankowych biur maklerskich oraz banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 Ustawy o obrocie instrumentami, które analizują wyodrębnione zagadnienia problemowe i wspierają banki oraz domy maklerskie w procesach wdrażania wymogów dostępności. Na spotkania grup roboczych zapraszani są zewnętrzni eksperci, w tym przedstawiciele Fundacji Integracja, Fundacji Widzialni, Fundacji Języka Polskiego, oraz przedstawiciele Biura Rzecznika Finansowego w celu bliższego poznania ograniczeń osób z niepełnosprawnością i omówienia spełniania wymogów dostępności przez firmy inwestycyjne.

Obydwie Izby są w kontakcie z Biurem Rzecznika Finansowego. Organizowane są także wydarzenia o charakterze konferencyjno-edukacyjnym, gdzie także poruszany jest wątek dostępności. Podczas Konferencji Compliance w maju 2024 r. Pan Michał Sas, Dyrektor Departamentu Analiz i Legislacji w Biurze Rzecznika Finansowego, prezentował wyzwania stojące przez firmami inwestycyjnymi w związku z implementacją ustawy o dostępności oraz przedstawiał ankietę dla firm inwestycyjnych mającą na celu zbadanie przygotowania podmiotów rynku kapitałowego do wdrożenia ustawy. Podczas Konferencji Compliance w dniu 29 maja 2025 r. miało miejsce ponowne wystąpienie pana Michała Sasa oraz panel dyskusyjny „Czy usługi maklerskie są dostępne dla osób ze specjalnymi potrzebami”, z udziałem m.in. przedstawiciela Rzecznika Finansowego, przedstawiciela Fundacji Integracja.

W efekcie współpracy z organizacjami pozarządowymi Izba Domów Maklerskich zorganizowała dla swoich członków cykl szkoleń z prostego języka prowadzonych przez Fundację Języka Polskiego przy Uniwersytecie Warszawskim. Ponadto, we współpracy z Fundacją Integracja przygotowane zostały szkolenia dla pracowników front office „Savoir vivre wobec osób z niepełnosprawnością”.

Niezależnie od powyższego poszczególne instytucje członkowskie organizują lub uczestniczą w innych inicjatywach szkoleniowych, m.in. przy współpracy z Fundacją Brak Barrier (szkolenie dla pracowników dot. ustawy i obsługi osób z niepełnosprawnościami). W bankach prowadzone są obszerne projekty wdrożeniowe, powoływane są specjalne zespoły zadaniowe, w ramach których podejmowane są działania niezbędne do dostosowania poszczególnych aspektów działalności banków do wymogów Ustawy o dostępności. Prowadzone są szkolenia dla pracowników. Przygotowywane są także inicjatywy szkoleń on-line dla pracowników sieci sprzedaży pod kątem savoir-vivre w obsłudze klientów ze szczególnymi potrzebami.

Warto wskazać, że instytucje finansowe podejmowały działania ukierunkowane na zapewnienie dostępności i zrozumiałości języka jeszcze przed przyjęciem Ustawy o dostępności. Już od

2020 r. na forum Związku Banków Polskich podejmowane były prace na prostej komunikacji bankowej, poczynając od Deklaracji banków w sprawie standardu prostego języka, aż po wydaną Trzecią część „Dobrych Praktyk Prostej Komunikacji Bankowej”¹, w której znalazły się wskazówki dotyczące sposobu konstruowania tzw. Ankiety MIFIDowej.

Działania członków Izby Domów Maklerskich i Związku Banków Polskich, które są realizowane:

- 1) powołano grupy robocze zajmujące się kwestią wdrożenia ustawy o dostępności,
- 2) utworzono wspólną grupę zadaniową IDM i ZBP w celu ustalenia jednolitego podejścia do implementacji ustawy, jej wpływu na działalność firm inwestycyjnych oraz wspólnego dialogu z Rzecznikiem Finansowym,
- 3) dokonano analizy dokumentacji dla klienta w celu ustalenia, które z dokumentów mogą podlegać dostosowaniu zgodnie z wymogami ustawy,
- 4) opracowano pierwszy projekt Q&A.

Planowane działania Izby Domów Maklerskich przed 28 czerwca 2025 r.:

- a. opracowanie wspólnych wytycznych w zakresie treści informacji o spełnianiu przez usługi wymagań dostępności,
- b. przyjęcie i publikacja opracowanych wytycznych w zakresie stosowania prostego języka zgodnie z wytycznymi *Jasnopisu*,
- c. organizacja szkolenia „Savoir vivre wobec osób z niepełnosprawnością” we współpracy z Fundacją Integracja.

Dalsze działania Izby Domów Maklerskich i Związku Banków Polskich:

- a. kontynuacja działania grupy zadaniowej,
- b. dalsza praca nad Q&A.

1 <https://zbp.pl/getmedia/83dfbab0-af21-4552-b891-5a6948d83290/Dobre-praktyki-prostej-komunikacji-bankowej-%E2%80%93-cz-3-3.pdf>

Dodatkowo IDM planuje kolejne szkolenia z prostego języka, z relacji z osobami z niepełnośnością, inne szkolenia – w miarę zapotrzebowania oraz doraźną pomoc członkom w zakresie implementacji ustawy PAD.

Działania wykonane lub trwające w firmach inwestycyjnych oraz bankach – w ramach działań w poszczególnych podmiotów członkowskich

(wyliczenie ma charakter przykładowy, poniżej opisano działania różnych firm inwestycyjnych, nie każde niżej opisane działanie zostało przeprowadzone w każdej firmie inwestycyjnej). Wyliczenie obejmuje działania podejmowane w bankach i firmach inwestycyjnych od miesięcy, niektóre z wskazanych przykładów mogą być już zrealizowane, a inne kontynuowane:

- a. powołano zespoły wdrożeniowe lub projekty wdrożeniowy (w biurach maklerskich takie projekty lub zespoły często funkcjonują jako element projektu dla banku), w ramach których określono obszary i etapy dostosowywania się do spełnienia wymogów ustawy
- b. zmapowano i oceniono pod kątem spełnienia zasad dostępności usługi świadczone przez firmy inwestycyjne oraz elementy poszczególnych usług zostały Na tej podstawie opracowano harmonogramy wdrożenia wymogów dostępności.

1. Działania w obszarze technologii:

- a. przeanalizowano sposób prezentacji oraz dostępności treści na stronach internetowych podmiotów,
- b. przeprowadzono audyty stron www oraz aplikacji mobilnych, audyt serwisów transakcyjnych pod kątem ich dostępności, ustalono plan działań dostosowawczych,
- c. ustalono alternatywne metody obsługi dla osób z różnymi typami ograniczeń – call center, obsługa w oddziale, obsługa u klienta, obsługa przez internet,
- d. rozpoczęto i częściowo zakończono dostosowanie aplikacji maklerskich do WCAG,
- e. dostosowano procesy otwarcia konta maklerskiego do WCAG,
- f. rozpoczęto prace nad wdrażaniem wytycznych WCAG w odniesieniu do stron internetowych,
- g. rozpoczęto prace nad dostosowaniem stron internetowych do wymogów dostępności w zakresie języka B2,

- h. wykonano ocenę dostępności architektonicznej (oddziały oraz AFI). Na podstawie tej oceny zostanie przygotowana informacja o dostępności architektonicznej, która zostanie zamieszczona na stronie internetowej firmy inwestycyjnej,

2. Działania w obszarze dokumentów i regulacji

- a. część firm inwestycyjnych, w szczególności bankowe biura maklerskie, już dziś stosuje w dokumentacji klientowskiej zasady prostego języka. Obecnie trwa analiza dokumentacji wymagające dostosowania oraz analiza konieczności zakresu dostosowania dokumentacji do standardu WCAG. Podstawowe regulacje (regulamin, umowa) będą dostosowane do prostego języka, poziomu B2 i do WCAG.
- b. wykonano analizę dokumentów niezbędnych do dostosowania,
- c. rozpoczęto upraszczanie dokumentów dla klienta – określono harmonogramy działań, przygotowano specjalne szablony dla upraszczanych dokumentów,
- d. dokumenty posprzedażowe są sukcesywnie przepisywane na język prosty i dostosowywane do WCAG.

3. Działania w obszarze komunikacji do klientów

- a. dokonano analizy dokumentacji stosowane w kontakcie z klientami,
- b. komunikacja jest dostosowana w zakresie prostego języka i WCAG

4. Pozostałe działania:

- a. dokonano analizy kosztów wdrożenia poszczególnych wymogów ustawy,
- b. przeszkolono wewnętrznie pracowników z prostego języka,
- c. trwają rozmowy z dostawcami serwisów transakcyjnych, aby stworzyć harmonogram prac pod kątem dostosowania tych serwisów do wymogów WCAG,
- d. trwają przygotowywania szkolenia on-line dla pracowników sieci sprzedaży pod kątem savoir-vivre w obsłudze klientów ze szczególnymi potrzebami.
- e. przeszkolono pracowników działów IT z zakresu cyfrowej dostępności stron i aplikacji,
- f. zakupiono dostęp do platformy e-learningowej fundacji Widzialni zawierającej szkolenia z zakresu dostępności.

Działania planowane do wykonania przed 28 czerwca 2025 r.

- a. dalsze szkolenia pracowników, w tym z zakresu savoir vivre w obsłudze klientów ze szczególnymi potrzebami,
- b. opracowanie treści informacji o spełnianiu przez usługi wymagań dostępności,
- c. opracowanie informacji o dostępności architektonicznej, która będzie publikowana na stronie internetowej,

Dalsze działania zaplanowane do wykonania przez firmy inwestycyjne:

- a. ukończenie audytów systemów i aplikacji pod kątem zgodności z wytycznymi WCAG,
- b. dalsze szkolenia pracowników,
- c. dalsze, sukcesywne dostosowywanie dokumentacji klientowskiej do zasad prostego języka - zmiana treści na prosty język: umów, formularzy, aneksów, regulaminów, taryfy, pism i komunikatów dla klientów,
- d. kontynuacja wdrażania wymogów WCAG w odniesieniu do stron internetowych i aplikacji w celu uzyskania poziomu docelowego godności z WCAG dla aplikacji mobilnych i aplikacji www,
- e. reaudyt dostępności stron internetowych i aplikacji w zakresie zgodności z wytycznymi WCAG,
- f. kontynuacja prac nad dostosowaniem regulaminów i innych dokumentów/komunikatów przekazywanych klientom do wymogów ustawy (język B2, dostępne PDF),
- g. zapewnienie możliwości zgłaszania skargi na dostępność usług świadczonych przez firmę inwestycyjną i dostosowanie procedur w tym zakresie.

Powyższe prace będą wykonywane w poszczególnych podmiotach indywidualnie, sukcesywnie zgodnie z przyjętymi w danych firmach inwestycyjnych harmonogramami.

Powyższe wyliczanie ma charakter przykładowy i nie odnosi się w całości do wszystkich członków ZBP i IDM. Zważyć należy, że każda z firm inwestycyjnych i banków samodzielnie i indywidualnie dokonują analizy zakresu dostosowania swojej działalności do wymogów ustawy o dostępności. Działania izb gospodarczych zrzeszających wielu członków, mają na celu pomoc dla swoich członków, umożliwienie kontaktów z organizacjami pozarządowymi, organizację szkoleń oraz organizację platformy wymiany wiedzy i doświadczenia. Jednakże ostateczna decyzja odnośnie do zakresu i sposobu działań firmy inwestycyjnej jest suwerenna i należy tylko i wyłącznie do danej organizacji.

W ramach działalności połączonych grup roboczych ZBP i IDM trwają prace min. nad opracowaniem Questions & Answers w zakresie interpretacji przepisów ustawy oraz wypracowania

jednolitego, spójnego podejścia w działalności firm inwestycyjnych. Wierzymy także, że zapewnianie dostępności jest procesem, który będzie częścią funkcjonowania instytucji finansowych. Chcemy, aby podejmowane działania były już na etapie wdrożenia w największym stopniu zgodne z oczekiwaniami regulatora i nadzorcy. Zdajemy sobie jednak sprawę, że każdy miesiąc prac będzie stanowił naturalny element uczenia i rozwijania kompetencji wszystkich pracowników sektora finansowego oraz wzmocnienia potencjału dostępności usług bankowości detalicznej.

Niniejsze opracowanie jest wyłącznie fragmentem wybranego zagadnienia. Koncentruje się na pewnych zagadnieniach problematycznych, specyficznych dla usług maklerskich, które wymagały przesądzenia w związku z wejściem w życie Ustawy o dostępności.

Niezależnie od poniżej opisanych zagadnień pragniemy podkreślić, że w przypadku sektora bankowego usługi maklerskie są jednymi z wielu świadczonych przez banki, stąd poniżej prezentowane zagadnienia, należy postrzegać jako uzupełnienie szeregu działań podejmowanych przez banki dla zapewnienia dostępności.

W istocie poniższe rozważania koncentrują się wyłącznie na wątku związanym z treścią/językiem stosowanym w relacji z klientami i dokumentach właściwych dla usług maklerskich. W pozostałym zakresie wynikającym z Ustawy o dostępności każdy z banków i firm inwestycyjnych podejmuje działania na rzecz zapewnienia dostępności. W przypadku pozostałych aspektów dostępności w zakresie jaki wynika z definicji usług bankowości detalicznej podejmowane są adekwatne działania zmierzające do wypełnienia oczekiwań prawodawcy.

Cel dokumentu:

Dokument będzie odnosić się do zagadnień szczególnych wynikających ze specyfiki świadczenia przez bank lub firmę inwestycyjną usług maklerskich, nie porusza wszystkich zagadnień związanych z obowiązkami wynikającymi z ustawy o dostępności.

Niniejsze opracowanie jest pierwszą częścią, zawiera pierwsze zidentyfikowane i kluczowe obszary, które wymagają wyjaśnienia i dyskusji z innymi interesariuszami procesu wdrażania, przede wszystkim Komisją Nadzoru Finansowego i Rzecznikiem Finansowym. Jeśli pojawi się potrzeba wyjaśniania kolejnych zagadnień będą one przedmiotem odrębnego opracowania.

Niniejszy dokument traktujemy jako podsumowanie rozważań i interpretacji ustawy o dostępności, w szczególności chcielibyśmy omówić:

- a) Specyfikę usług maklerskich, które są ściśle regulowane przepisami szczególnymi na tle przepisów o dostępności (przedstawić zagadnienia specyficzne dla działalności maklerskiej pojawiających się w bankach w związku ze świadczeniem usług maklerskich oraz firmach inwestycyjnych (domach i biurach maklerskich), w związku z wejściem w życie Ustawy o dostępności;

- b) Wyzwania dotyczące fragmentarycznego objęcia niektórych usług maklerskich zakresem Ustawy o dostępności i określenie relacji z podmiotami, których działalność nie znalazła się w jej zakresie, np. relacje TFI - bank, czy emitent - bank.

Wyniki dotychczasowych prac w ramach wspólnego dialogu Związku Banków Polskich i Izby Domów Maklerskich z udziałem Izby Zarządzających Funduszami i Aktywami w zakresie dokumentacji funduszy inwestycyjnych:

1. Przeprowadziliśmy proces mapowania przebiegu poszczególnych usług maklerskich wchodzących w zakres definicji usługi bankowości detalicznej, tak aby zdefiniować kluczowe dokumenty, z którymi może spotkać się konsument w związku ze świadczeniem określonej usługi, aby następnie móc przypisać akty prawa szczególnego wpływające na treść tych dokumentów i stosowane w nich słownictwo.
2. Wyjaśniliśmy zakres zastosowania terminu usług bankowości detalicznej w sytuacji świadczenia przez bank usług na podstawie art. 70 ust. 2 Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi (Ustawa o obrocie).

3. Przygotowaliśmy interpretację dotyczącą zakresu odpowiedzialności banku/firmy inwestycyjnej jako dystrybutora jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych.
4. Pracujemy nad QA dotyczącą specyficznych zagadnień problemowych, które są efektem rozmów na forum grupy roboczej.
5. Sporządzaliśmy załącznik z wykazem dokumentów, które mogą być przekazywane klientom w związku z świadczeniem usług maklerskich wraz z wykazaniem przepisów szczególnych determinujących treść i czasem też formę dokumentów.

ZAGADNIENIE WPROWADZAJĄCE

Świadczenie usług maklerskich ze swojej natury oparte jest na pewnym specyficznym słownictwie, na terminach definiowanych na poziomie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, których nie można zastąpić ani uprościć bez ryzyka wprowadzenia w błąd klienta bądź przekazania niepełnej informacji. Jedną z fundamentalnych zasad związanych ze świadczeniem usług maklerskich jest działanie w najlepiej pojętym interesie klienta. To oczekiwanie jest wymogiem ustawowym, który jest weryfikowany przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, dlatego też banki i domy maklerskie w całości komunikacji z klientami starają się łączyć wymogi zrozumiałości z koniecznością precyzyjnego formułowania komunikatów z wykorzystaniem terminów ustawowych. W przypadku działalności maklerskiej w istocie dokumenty/materiały wykorzystywane w kontakcie z konsumentem mogą w niektórych przypadkach być determinowane przez przepisy prawa regulujące daną materię, np. zasady sporządzania prospektów emisyjnych.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na zidentyfikowane ryzyko związane z tłumaczeniem tekstu regulaminu lub innego dokumentu np. przy wykorzystaniu Alfabetu Braille'a. Nie można wykluczyć sytuacji, wynikającej choćby z błędu ludzkiego lub maszyny, zmiany w pierwotnej treści przygotowanego dokumentu, co z kolei może doprowadzić do przekazania klientowi rozbieżnej informacji. Kwestia ta wymaga dalszego przeanalizowania i zaadresowania w kontekście wymogu zapewnienia alternatywnego kanału sensorycznego.

W kontekście zapewniania alternatywnych kanałów należy rozważyć także kwestię tego, że wrażliwość materii wymaga rozważnego poszukiwania formuły zapewnienia alternatywnych kanałów. Zapewnienie dostępności jest procesem, w ramach którego udostępnianie kolejnych kanałów może być poprzedzone analizą wszystkich istotnych aspektów związanych ze świadczeniem danej usługi i jej specyfiki. Spełnieniem wymogu zapewnienia alternatywnego kanału wobec papierowej wersji umowy lub regulaminu może być udostępnienie go w wersji elektronicznej umożliwiającej ich przeczytanie przez odpowiednie narzędzie. Nie wyklucza to jednocześnie wykorzystania innych kanałów, przy czym każdorazowo należy mieć na uwadze zapewnienie nieingerowania w treść podstawowego dokumentu sporządzonego przez bank lub firmę inwestycyjną.

1. W JAKIEJ FORMIE BANKI I DOMY MAKLERSKIE MOGĄ ŚWIADCZYĆ USŁUGI MAKLERSKIE, O KTÓRYCH MOWA W USTAWIE O DOSTĘPNOŚCI?

- a. Definicja **usług bankowości detalicznej** z Ustawy o dostępności odwołuje się do wybranych czynności wskazanych w katalogu czynności działalności maklerskiej z Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi² świadczonych lub oferowanych na rzecz konsumentów. Nie jest to pełen katalog czynności działalności maklerskiej wskazany w Ustawie o obrocie instrumentami finansowymi.
- b. Wskazane czynności działalności maklerskiej ujęte w definicji usług bankowości detalicznej wymaga zezwolenia Komisji. Czynności te mogą być wykonywane także przez domy maklerskie, które występują o stosowne zezwolenie na podstawie art. 82 Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.
- c. Banki mogą podejmować określone czynności maklerskie na różnych podstawach prawnych, co z kolei determinuje pewną specyfikę podejmowanych działań. Każdy bank indywidualnie określa zarówno zakres podejmowanych czynności maklerskich, jak i formy w jakiej są one dokonywane, co znajduje odpowiednie odzwierciedlenie w statucie banku. Dla usystematyzowania dalszych rozważań nt. wymogów dostępności przyjęto następującą systematykę:
 - i. Prowadzenie przez banki działalności maklerskiej na podstawie zezwolenia, o którym mowa **w art. 111** Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.
 - ii. Prowadzenie działalności na podstawie **art. 70 ust. 2** Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.

Przedmiotem działalności na podstawie obydwu podstaw prawnych mogą być tożsame czynności maklerskie³. Obydwie te podstawy prawne odwołują się do katalogu, o którym mowa w art. 69 Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.

- d. Z perspektywy dalszych rozważań należy podkreślić, że art. 69 Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi stanowi transpozycję postanowień dyrektywy MIFID⁴, w szczególności wskazanego w Załączniku I dyrektywy wykazu usług inwestycyjnych, działalności inwestycyjnej oraz usług dodatkowych.
- e. Zgodnie z art. 70 ust. 3 Ustawy o obrocie instrumentami wykonywanie przez bank, zgodnie z ust. 2, czynności, o których mowa w art. 69 ust. 2 pkt 1-7 i ust. 4, **nie stanowi działalności maklerskiej**. To sformułowanie spowodowało wątpliwość czy bank podejmujący dzia-

2 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 722 z późn. zm.).

3 Z ograniczeniami wynikającymi z art. 70 ust. 2. Ustawy o obrocie instrumentami.

4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE, Dz.U. L 173 z 12.6.2014, p. 349–496 z późn. zm.

łałość na podstawie 70 ust. 2 będzie objęty obowiązkiem wynikającym ze świadczenia usług bankowości detalicznej, wszak mowa tam o usługach obejmujących czynności działalności maklerskiej. Językowa wykładania zbiegu tych przepisów nie daje wyjaśnienia, dlatego należy sięgnąć do kontekstu ustanowienia poszczególnych przepisów, jak i celu dla którego zostały przyjęte.

- i. Art. 70 ust. 2 zawiera odwołanie do czynności maklerskich, o których mowa w art. 69 ustawy o obrocie. I w zakresie w nim przewidzianym można podejmować te same czynności, które wchodzą w zakres działalności maklerskiej.
- ii. Art. 70 ust. 3 został wprowadzony do Ustawy o obrocie aby wyłączyć konieczność występowania przez bank po odrębną licencję na prowadzenie działalności maklerskiej, przy jednoczesnym umożliwieniu świadczenia czynności określonych w art. 69.
- iii. Konstrukcja oparta o art. 70 ust 2 jest swoistym polskim rozwiązaniem. W innych państwach UE nie ma takich rozwiązań w przedmiocie usług i działalności inwestycyjnej.
- iv. Zarówno działania podejmowane na podstawie art. 69, jak i 70 ust. 2 odnoszą się do czynności wymienionych w załączniku I dyrektywy MIFID.
- v. Dyrektywa 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług w przyjętej definicji usług bankowości detalicznej odwołuje się właśnie do wybranych czynności wymienionych w załączniku I do dyrektywy MIFID.

Biorąc powyższe pod uwagę należy wskazać, że intencją unijnego prawodawcy było objęcie definicją bankowości detalicznej określonego typu usług inwestycyjnych niezależnie od rozwiązań formalnych na jakich zgodnie z prawem krajowym są one podejmowane i świadczone. Zbieżność zakresu usług maklerskich oraz działalności podejmowanych na podstawie art. 70 ust. 2 wskazuje, że **w zakresie przewidzianym w definicji usług bankowości detalicznej działalność banku, o którym mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie będzie również objęta obowiązkiem wynikającym z Ustawy o dostępności.**

Przy czym należy zastrzec, że to rozważanie oparte jest o bardzo specyficzny reżim prawny mający zastosowanie do banków, które świadczą usługi maklerskie lub podejmują działalność na podstawie art. 70 ust. 2 Ustawy o obrocie. Wnioskowanie oparte jest o założenie, że w definicji legalnej usług bankowości detalicznej znajduje się odwołanie do Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Nie odnosimy się do sytuacji regulowanych przez inne ustawy – np. ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, do których nie ma nawiązania w Ustawie o dostępności. Rozważania dotyczące relacji między Ustawą o dostępności a działalnością TFI jest przedmiotem odrębnych analiz, których główne wnioski zaprezentowane są w dalszej części opracowania.

2. ZAKRES USŁUG MAKLESKICH OBJĘTYCH DEFINICJĄ USŁUG BANKOWOŚCI DETALICZNEJ (MAPOWANIE ELEMENTÓW ISTOTNYCH W RAMACH ŚWIADCZENIA USŁUGI)

Niniejsza część dokumentu ma przedstawić istotne elementy działań składające się na świadczenie określonych usług, które zostały ujęte w definicji usług bankowości detalicznej w Ustawie o dostępności. Działania są podzielone (tam gdzie to uzasadnione) na 3 etapy: przed wyświadczeniem usługi, w momencie jej realizacji oraz po jej wyświadczeniu. W ocenie uczestników prac grupy roboczej podział ten umożliwił wstępne skatalogowanie specyficznych dokumentów, które są udostępniane klientom, wobec czego pojawia się kwestia zastosowania wymogów Ustawy o dostępności w kontekście treści/zrozumiałości tych dokumentów. Sporządzenie tego wykazu jednocześnie będzie podstawą do dalszego wymienienia przepisów determinujących kształt, formę i treść poszczególnych dokumentów. Przy czym należy zastrzec, że świadczenie określonych usług przez poszczególne podmioty jest kształtowane indywidualnie.

Wychodzimy z założenia, że zapewnianie wymogów wynikających z ustawy o dostępności powinno być wykonywane w sposób zapewniający jednocześnie poszanowanie przepisów, odnoszących się do usług maklerskich.

W tym miejscu warto podkreślić, że usługi maklerskie (podobnie jak inne usługi finansowe) podlegają regulacji i nadzorowi, w ramach, którego prawodawcy i nadzorcy określili swoje oczekiwania, co do sposobu świadczenia określonych usług i relacji z klientami. Sporządzanie niektórych dokumentów podlega ścisłym regulacjom, np. sporządzenie prospektu emisyjnego, i odpowiednim procedurom zatwierdzenia. W konsekwencji podmiot taki jak bank czy dom maklerski, jeśli nie jest twórcą takiego dokumentu, nie może podejmować samodzielnie jakichkolwiek działań ingerujących w treść tego dokumentu (np. w celu realizacji wymogu zrozumiałości języka). Stąd w związku ze specyfiką usług maklerskich i modelu dystrybucji instrumentów finansowych w Polsce niezwykle istotnym zagadnieniem jest wyznaczenie jasnych reguł odpowiedzialności za zapewnienie dostępności dokumentów, które sporządza bank lub dom maklerski w związku ze świadczeniem usług objętych terminem „usług bankowości detalicznej” oraz podejścia do zagadnienia udostępniania bankom lub domom maklerskim dokumentów przez inne podmioty, które nie są zobowiązane do spełniania wymogów dostępności.

CZYNNOŚCI DZIAŁALNOŚCI MAKLESKIEJ WYMIENIONE W DEFINICJI BANKOWOŚCI DETALICZNEJ

- a. art. 69 ust. 2 pkt 1 - przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych (PPZ)

Kluczowe elementy procesu świadczenia usługi PPZ z perspektywy wymogów dostępności

Przed wyświadczeniem usługi:

- Przed rozpoczęciem świadczenia usługi bank musi przeprowadzić test adekwatności. Celem testu adekwatności jest wskazanie instrumentów i produktów finansowych, które są adekwatne dla klienta, biorąc pod uwagę jego wiedzę i doświadczenie w przypadku transakcji w zakresie poszczególnych grup instrumentów i produktów finansowych.
- Przekazanie materiałów informacyjnych (np. prospekty informacyjne, karty funduszy, inne dokumenty TFI),
- Przekazanie informacji o kosztach i opłatach *ex ante*
- Przedstawienie regulaminu usługi / zawarcie umowy świadczenia usługi / przekazanie informacji wymaganych MIFID
- Przekazanie dokumentu Kluczowe Informacje o Instrumencie (KID) - w przypadku niektórych instrumentów i produktów jak np. ETF czy produkt strukturyzowany.

Przyjęcie zlecenia realizacji usługi (w zakresie kontaktu z klientem)

- Przyjęcie zapisu na kupno/sprzedaż/zamianę jednostek uczestnictwa

- Przyjęcie zapisu na akcje /obligacje w związku z trwającą ofertą (formularz zapisu, prospekt, memorandum itp.)
- Dodatkowe informacje przed złożeniem zapisu, np. że instrument jest w grupie negatywnej bądź firma inwestycyjna nie może ocenić, czy instrument jest adekwatny dla klienta z uwagi na odmowę wypełnienia testu adekwatności.

Czynności po zrealizowaniu usługi

- Przekazanie potwierdzenia przyjęcia lub przekazania zlecenia
- Przekazanie informacji o kosztach i opłatach *ex post*
- Obsługa innych dyspozycji składanych w ramach usługi (np. zmiana danych, udzielenia pełnomocnictwa do rachunku, dopisanie/zmiana rachunku bankowego itd.)

b. art. 69 ust. 2 pkt 2 - wykonywaniu zleceń na rachunek dającego zlecenie

Kluczowe elementy procesu świadczenia usługi wykonywania z perspektywy wymogów dostępności:

Przed wyświadczeniem usługi:

- Przed rozpoczęciem świadczenia usługi bank musi przeprowadzić test adekwatności. Celem testu adekwatności jest wskazanie instrumentów i produktów finansowych, które są adekwatne dla klienta, biorąc pod uwagę jego wiedzę i doświadczenie w przypadku transakcji w zakresie poszczególnych grup instrumentów i produktów finansowych.
- Przekazanie informacji o kosztach i opłatach *ex ante*,
- Przedstawienie regulaminu usługi / zawarcie umowy świadczenia usługi / przekazanie informacji wymaganych MIFID

Przyjęcie zlecenia maklerskiego i przekazanie do systemu transakcyjnego lub na giełdę

- Poinformowanie klienta o aktualnych warunkach rynkowych oraz specyfice wykonania zlecenia
- Dodatkowe informacje przed złożeniem zapisu, np. że instrument jest w grupie negatywnej bądź firma inwestycyjna nie może ocenić, czy instrument jest adekwatny dla klienta ze względu na odmowę wypełnienia testu adekwatności.

Czynności po zrealizowaniu usługi

- Przekazanie potwierdzenia wysłania zlecenia/potwierdzenie przyjęcia dyspozycji klienta
 - Przekazanie informacji o kosztach i opłatach ex post
 - Obsługa innych dyspozycji składanych w ramach usługi (zmiana pakietu informacji/ zmiana danych/ udzielenia pełnomocnictwa do rachunku/ dopisanie/zmiana rachunku bankowego itd.)
 - Informacje o wycenach i pozycjach co najmniej raz na 3 miesiące.
- c. art. 69 ust. 2 pkt 4 – zarządzanie portfelami, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych

Kluczowe elementy procesu świadczenia usługi zarządzania portfelem z perspektywy wymogów dostępności:

Przed świadczeniem usługi:

- Przed rozpoczęciem świadczenia usługi bank musi przeprowadzić **test** odpowiedniości. Polega to na zbadaniu wiedzy i doświadczenia inwestycyjnego klienta, a także celów inwestycyjnych i sytuacji finansowej klienta w celu ustalenia czy rekomendowany przez bank instrument finansowy jest dla niego odpowiedni. Możliwy będzie także proces jego aktualizacji oceny odpowiedniości.
- Badanie preferencji w zakresie uwzględniania czynników zrównoważonego rozwoju podczas świadczenia usługi.
- Przekazanie informacji o kosztach i opłatach ex ante,
- Przedstawienie regulaminu usługi / zawarcie umowy świadczenia usługi / przekazanie informacji wymaganych MIFID

W trakcie realizacji usługi (w zakresie kontaktu z klientem):

- Regularne informowanie o wynikach portfela,
- Udzielanie wyjaśnień dotyczących podjętych decyzji inwestycyjnych.

Czynności po zrealizowaniu usługi

- Przekazywanie okresowych raportów z wyników portfela, zawierających informacje o dokonanych transakcjach, osiągniętych zyskach/stratach

- Przekazywanie informacji o kosztach i opłatach *ex post*

d. art. 69 ust. 2 pkt 5 – doradztwo inwestycyjne

Kluczowe elementy procesu doradztwa inwestycyjnego z perspektywy wymogów dostępności:

Przed świadczeniem usługi:

- Przed wyświadczeniem usługi konieczne jest przeprowadzenie oceny odpowiedności. Polega to na zbadaniu wiedzy i doświadczenia inwestycyjnego klienta, a także celów inwestycyjnych i sytuacji finansowej klienta w celu ustalenia czy rekomendowany przez bank instrument finansowy jest dla niego odpowiedni. Możliwy będzie także proces aktualizacji oceny odpowiedności.
- Badanie preferencji w zakresie uwzględniania czynników zrównoważonego rozwoju podczas świadczenia usługi.
- Przedstawienie regulaminu usługi / zawarcie umowy świadczenia usługi / przekazanie informacji wymaganych MIFID
- Przekazanie informacji o kosztach i opłatach *ex ante*.

W trakcie realizacji usługi (w zakresie kontaktu z klientem):

- Opracowywanie i przekazywanie indywidualnych rekomendacji inwestycyjnych, dostosowanych do profilu i celów klienta.
- Prezentacja analiz i rekomendacji wraz z wyjaśnieniem przyczyn danej propozycji

Czynności po zrealizowaniu usługi

- Przekazywanie okresowych raportów z przekazanych rekomendacji
 - Przekazanie raportu o kosztach i opłatach *ex post*.
- e. art. 69 ust. 4 pkt 1 – przechowywanie lub rejestrowanie instrumentów finansowych, w tym prowadzenie rachunków papierów wartościowych, rachunków derywatów i rachunków zbiorczych, oraz prowadzeniu rachunków pieniężnych, a także prowadzenie ewidencji instrumentów finansowych

Kluczowe elementy procesu usługi przechowywania w kontekście wymogów dostępności:

- Zapewnienie dostępnych systemów informatycznych umożliwiających bezpieczne i zgodne z regulacjami prowadzenie rachunków papierów wartościowych oraz rachunków pieniężnych – dostępność cyfrowa, komunikaty w prostym języku,
 - Informowanie klienta o bieżących operacjach oraz zmianach w stanie rachunku,
 - Przekazywanie okresowych raportów/wyciągów z rachunku – kwartalny stan rachunku.
- f. art. 69 ust. 4 pkt 2 – udzielanie pożyczek pieniężnych w celu dokonania transakcji, której przedmiotem jest jeden lub większa liczba instrumentów finansowych, jeżeli transakcja ma być dokonana za pośrednictwem firmy inwestycyjnej udzielającej pożyczki

Kluczowe elementy procesu usługi udzielenia pożyczek w kontekście wymogów dostępności:

Na etapie przed wykonaniem usługi przekazywane będą dokumenty, m.in. umowa lub aneks do umowy oraz informacja o kosztach *ex ante*. Niezbędne będzie także przedstawienie klientowi wykazu papierów wartościowych, które podlegają pożyczce/pożyczkom.

Następnie w ramach czasowych wynikających z reżimu MIFID przekazywane będą informacje *ex post* o kosztach i opłatach.

- g. art. 69 ust. 4 pkt 5 – wymiana walutowa w związku z działalnością maklerską

Kluczowe dokumenty związane z usługą: regulamin dotyczący usługi, dyspozycja wymiany walutowej, zwrotna informacja dla klienta dotycząca kursu wymiany i jego kosztów.

- h. art. 69 ust. 4 pkt 6 – sporządzanie analiz inwestycyjnych, analiz finansowych oraz innych rekomendacji o charakterze ogólnym dotyczących transakcji w zakresie instrumentów finansowych

Z punktu widzenia wymogów dostępności kluczowym w tym obszarze będzie zagadnienie treści rekomendacji/analiz inwestycyjnych. Podkreślenia wymaga fakt, że prezentowane analizy inwestycyjne z istoty swej natury będą posługiwać się specjalistycznym językiem i stosować konkretne pojęcia właściwe dla opisywanej materii, często będą to pojęcia wymagające odpowiedniej wiedzy nt. finansów. Nadmierne uproszczenie treści takich dokumentów może rodzić ryzyko ingerencji w istotę przekazywanej informacji. Ponadto może pojawić się ryzyko przekazania nieprecyzyjnej analizy lub rekomendacji ze względu na wyeliminowanie słów/sformułowań postrzeganych jako trudne lub niebędące powszechnie znanymi. W tym kontekście nie odnosimy się do innych aspektów dostępności, m.in. co do kanału i formy – dokument ma być co do zasady dostępny, wyjątkiem jest właśnie kwestia stosowanego języka.

W związku z powyższą wątpliwością należy rozważyć zróżnicowanie podejścia w przypadku generowanych dokumentów z rekomendacjami i analizami, które powinny charakteryzować się określoną specyfiką języka i precyzją. W przeciwieństwie do bezpośredniej komunikacji z klientem, gdzie wydaje się dopuszczalnym podjęcie próby uproszczenia komunikacji i zastosowania tzw. uproszczenia płytkiego.

3. TEST ADEKWATNOŚCI

Przeprowadzenie testu adekwatności jest niezbędne przed świadczeniem innych usług niż doradztwo inwestycyjne. Test adekwatności wymaga wypełnienia przez klienta tzw. ankiety MIFID. Ankieta MIFID może być wypełniana w formie papierowej lub elektronicznej. Ankiety wypełnia klient.

Obowiązek przeprowadzenia testu wynika odpowiednio z art. 24 ust. 1, 4 i 5 oraz art. 25 ust. 1, 5 i 6 MiFID oraz art. 55-57 rozporządzenia delegowanego 2017/565. Oczekiwania nadzorczy wobec sposobu i formy w jakiej przeprowadzony jest test adekwatności zostały określone w Wytycznych ESMA w sprawie określonych aspektów wymogów MiFID II dotyczących adekwatności i świadczenia wyłącznie usługi wykonywania zleceń (ESMA35-43-3006).

Przeprowadzenie testu adekwatności objęte jest wymogami z art. 12 Ustawy o dostępności i wymogami właściwymi dla usług bankowości detalicznej. Niemniej jednak warto podkreślić, że działanie banków i firm inwestycyjnych podlega ścisłej regulacji w tym aspekcie, które to mogą wpływać na dobór słownictwa w sporządzanych dokumentach.

Zapewnianie zrozumiałości języka wynikające z ustawy o dostępności musi zatem być podejmowane w taki sposób, który będzie jednocześnie dawać zadość wymogom wynikającym z reżimu MIFID i Wytycznych ESMA.

ESMA w swoich wytycznych podkreśla konieczność stosowania języka prostego i zrozumiałego, przy czym jednocześnie wskazuje, że nie może on być mylący lub nieprecyzyjny.

Celem nadrzędnym jest aby klienci zrozumieli, dlaczego zostali poproszeni o podanie określonych informacji oraz jak istotne jest podanie informacji aktualnych, prawdziwych i kompletnych. Test adekwatności w istocie został stworzony po to, żeby chronić klientów przed zaofiarowaniem nieadekwatnego produktu, stąd niezwykle ważnym jest dokonanie rzetelnej analizy wiedzy klienta i przeprowadzenie testu, który będzie weryfikował poziom wiedzy klientów. Ponadto ESMA wskazuje, że firmy inwestycyjne (banki i domy maklerskie) powinny zapewnić, że zgromadzone informacje stanowią adekwatne odzwierciedlenie poziomu wiedzy i doświadczenia klienta, stąd niezwykle ważne jest precyzyjne dobieranie wykorzystywanych słów. Firmy inwestycyjne jeszcze przed wejściem w życie ustawy o dostępności starały się zapewnić odpowiednią zrozumiałość przygotowywanych ankiet, o czym świadczą m.in. starania na poziomie ZBP i opracowanie Dobrych praktyk prostej komunikacji bankowej – część 3, w których zawarto schemat ankiety MiFID, którą klienci wypełniają, jeśli chcą skorzystać z produktów inwestycyjnych.

Uważamy, że wypełnianie wymogów wpływających z reżimu MIFID nie uniemożliwia jednak wykorzystania zasady relacyjności i płytkiego uproszczenia w komunikacji z klientem. Tak aby zapewnić zrozumiałość dla klienta. Jednocześnie w sytuacji przeprowadzania testu adekwatności należy pamiętać, że zgodnie z wymogami MIFID pracownik instytucji finansowej nie może „podpowiadać” klientom podczas wypełniania testu.

SUGEROWANE PODEJŚCIE: W przypadku przeprowadzania testu adekwatności, wszystkie wymagane aspekty dostępności powinny być zapewnione. Jednak, w przypadku kwestii odpowiedniego języka wymóg ten będzie realizowany w sposób spełniający jednocześnie wymogi prawne wynikające z obowiązku oceny adekwatności. Ponadto należy pamiętać, że układ informacji powinien być starannie opracowany, tak by nie wpływał na decyzje inwestorów (czcionka, odstępy między wierszami, itd.).

4. RYNKI DOCELOWE

Firmy inwestycyjne oraz banki są zobowiązane do przygotowania opisu rynków docelowych, a więc zdefiniowania grupy klientów, dla których dany produkt/instrument finansowy będzie odpowiedni (tj, zgodny z potrzebami, cechami lub celami, w tym w zakresie ESG).

Zagadnienie zapewniania dostępności może ujawnić się wyłącznie w relacji z klientem, gdy przekazywana jest informacja o negatywnym rynku docelowym.

SUGEROWANE PODEJŚCIE: Dostępność musi być zapewniona dla tej konkretnej informacji przekazywanej klientowi w przypadku przypisania do negatywnego rynku docelowego i w zakresie w jakim przekazywana jest ta informacja powinna być zapewniona jej dostępność. Przy jednoczesnym umożliwieniu stosowania języka specjalistycznego wynikającego z przepisów prawa.

5. OCENA ODPOWIEDNIOŚCI

Obowiązek przeprowadzenia oceny odpowiedniości ma zastosowanie w przypadku świadczenia usługi doradztwa inwestycyjnego lub usługi zarządzania portfelem, wynika z 25 ust. 2 MiFID oraz art. 54 i 55 rozporządzenia delegowanego 2017/565 oraz w Wytycznych ESMA w sprawie określonych aspektów wymogów MiFID II dotyczących odpowiedniości (ESMA35-43-3172)

Podejście do oceny odpowiedniości w kontekście dostępności powinno być analogiczne jak w przypadku oceny adekwatności.

Przeprowadzenie oceny odpowiedniości objęte jest wymogami z art. 12 Ustawy o dostępności i wymogami właściwymi dla usług bankowości detalicznej, podobnie jednak przepisy szczególne będą wpływać na konieczność stosowania określonego słownictwa, które musi być stosowane w tych dokumentach przy jednoczesnym dążeniu do zapewnienia zrozumiałości języka.

ESMA w swoich wytycznych podkreśla konieczność stosowania prostej i zrozumiałej komunikacji, przy czym jednocześnie wskazuje na cel dla którego zrozumiałość ma być zapewniona. ESMA podkreśla, że chodzi o zrozumiałe wyjaśnienie, że przeprowadzenie oceny jest obowiązkiem firmy, tak aby klienci rozumieli, dlaczego zostali poproszeni o podanie określonych informacji oraz że istotne jest podanie informacji aktualnych, prawdziwych i kompletnych. Informacje te mogą być dostarczane w ujednoliconym formacie. Dalej ESMA wskazuje, że informacje o ocenie odpowiedniości powinny pomóc klientom w zrozumieniu celu stawianych wymogów. Powinny zachęcać ich do przekazania aktualnych, prawdziwych i wystarczających informacji na temat ich wiedzy, doświadczenia, sytuacji finansowej (w tym zdolności ponoszenia strat)

oraz celów inwestycyjnych (w tym ich tolerancji ryzyka). Ponadto postulowana zrozumiałość testu odpowiedniości ma zmierzać do tego, że firma inwestycyjna będzie w stanie ocenić czy klient jest w stanie zrozumieć ryzyko i charakter poszczególnych instrumentów inansowych, które firma zamierza mu zarekomendować.

Uwzględnianie wymogów wypływających z reżimu MIFID nie uniemożliwia jednak wykorzystania zasady relacyjności i płytkiego uproszczenia w komunikacji z klientem. Tak aby zapewnić zrozumiałość dla klienta. Jednocześnie w sytuacji przeprowadzania oceny odpowiedniości należy pamiętać, że zgodnie z wymogami MIFID pracownik instytucji finansowej nie może „podpowiadać” klientom podczas wypełniania testu.

W tej części należy dodatkowo zwrócić uwagę na kwestie badania preferencji w zakresie zrównoważonego rozwoju, które wymagają stosowania określonego, specyficznego słownictwa wynikającego z SFDR⁵. ESMA w swoich wytycznych wskazuje, że należy pomóc klientom w zrozumieniu koncepcji „preferencji w zakresie zrównoważonego rozwoju” oraz wyborów, których należy dokonać w tym zakresie. Firmy inwestycyjne powinny wyjaśnić terminy i różnice między poszczególnymi elementami definicji preferencji w zakresie zrównoważonego rozwoju przedstawionej w SFDR, a także między tymi produktami a produktami bez takich cech w zakresie zrównoważonego rozwoju, w sposób jasny, unikając języka technicznego. Przy czym należy podkreślić, że nie jest możliwe całkowite uniknięcie specjalistycznej terminologii, co nie przeczy wypełnieniu wymogów zrozumiałości języka.

SUGEROWANE PODEJŚCIE: W przypadku przeprowadzania testu odpowiedniości, wszystkie wymagane aspekty dostępności powinny być zapewnione. Jednak, w przypadku kwestii odpowiedniego języka wymóg ten będzie realizowany w sposób spełniający jednocześnie wymogi prawne wynikające z obowiązku oceny odpowiedniości. Ponadto należy pamiętać, że układ informacji powinien być starannie opracowany, tak by nie wpływał na decyzje inwestorów (czcionka, odstępy między wierszami, itd.).

6. BANK/DOM MAKLESKI JAKO DYSTRYBUTOR JEDNOSTEK UCZESTNICTWA FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH LUB TYTUŁÓW UCZESTNICTWA FUNDUSZY ZAGRANICZNYCH ORAZ FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH OTWARTYCH

Świadczenie usług maklerskich wskazanych powyżej powiązane może być z dystrybucją jednostek uczestnictwa, o której mowa w art. 32 Ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi. TFI w zakresie zbywania i odkupywania jednostek uczestnictwa może korzystać z pośrednictwa firmy inwestycyjnej lub banku, o którym mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie. Z punktu widzenia relacji z klientem czynności takie będą mogły wchodzić w zakres np. PPZ.

5 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych.

Ustawa o dostępności ze względu na ukształtowany zakres przedmiotowy nie stosuje się do działalności TFI, o której mowa w art. 45 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, ponieważ nie jest objęta definicją usług bankowości detalicznej, co powoduje istotne konsekwencje dla dalszego toku wywodu.

W związku z procesem dystrybucji klientom przekazywane mogą być następujące dokumenty, które nie są wytwarzane przez bank lub firmę inwestycyjną w związku z dystrybucją jednostek uczestnictwa m.in:

- 1) Prospekty informacyjne.
- 2) KIDy (Key Information Document) – treść, zakres i forma tego dokumentu jest regulowane przepisem szczególnym, ingerencja w treść na okoliczność zapewnienia wymogów dostępności języka może być niedopuszczalna.
- 3) Dokumenty dla klientów AFI.
- 4) Statuty Funduszy – dokument zatwierdzany przez organ nadzoru, nie ma możliwości ingerencji w jego treść na okoliczność dostosowania języka do wymogów dostępności.
- 5) Warunki emisji certyfikatów inwestycyjnych – obowiązek ich sporządzenia wynika z przepisów prawa;
- 6) Sprawozdania finansowe – sprawozdania dokonywane w oparciu o inne przepisy szczególnie, nie ma możliwości modyfikacji treści wobec wymogów dostępności języka.
- 7) Ujawnienia SFDR – wzory ujawnień w aktach delegowanych do SFDR.
- 8) Prospekty publicznych funduszy inwestycyjnych funduszy zamkniętych – sporządzane zgodnie z rozporządzeniem prospektowym.
- 9) Informacje o aktualizacji/zmianie prospektu i statutu.

Z perspektywy banku jak i firmy inwestycyjnej, pełniących w ramach takiej relacji zadania dystrybutora względem producenta danego produktu (dostawcy zewnętrznego) wskazać należy, **że na banku i firmie inwestycyjnej spoczywać będzie w tym względzie odpowiedzialność z tytułu Ustawy o dostępności wyłącznie w zakresie, w jakim on sam opracowuje lub uczestniczy w przygotowaniu treści dokumentów skierowanych do konsumentów.**

Jeżeli dokumenty te stworzone zostały wyłącznie przez producenta (przykładowo - w ramach oferowanej przez bank/firmę inwestycyjną usługi przyjmowania i przekazywania zleceń dotyczących jednostek uczestnictwa, gdzie producentem jest TFI albo usługi emisji obligacji, gdzie twórcą jest emitent,) to bank/firma inwestycyjna nie może ponosić odpowiedzialności za brak dostosowania dokumentów przygotowywanych przez wytwórcę. Warto podkreślić, że przygotowanie określonych dokumentów jest wymagane przepisami prawa, zasady ich sporządzania są określone w regulacjach, a także obowiązek ich dostarczenia przez dystrybutora wynika z obowiązku prawnego lub jest konieczny do realizacji praw i obowiązków związanych z uczestnictwem lub jego nabyciem. W tym kontekście należy podkreślić, że dokumentacja spo-

rzządzana przez TFI, która dostarczana jest dystrybutorom dla potrzeb świadczenia przez nich usług bankowości detalicznej nie podlega dostosowaniu do wymogów Ustawy o dostępności, a dystrybutorzy nie są uprawnieni do jakiegokolwiek ingerencji w te dokumenty. Podobnie bank czy firma inwestycyjna nie może podejmować działań, które w istocie stanowiłyby nałożenie obowiązku na podmiot, który nie jest zobowiązany. W ramach działań podejmowanych przez banki i domy maklerskie, podmioty te pojęły bilateralny dialog ze swoimi partnerami biznesowymi weryfikując możliwość zapewnienia wymogów dostępności dokumentacji, której sporządzanie w sposób zgodny z wymogami Ustawy o dostępności przez TFI nie jest obowiązkiem, jednak nie można tego utożsamiać z nałożeniem lub rozszerzeniem zakresu obowiązków na jakikolwiek podmiot i może być wyłącznie efektem przykładu dobrej praktyki czy dobrowolnego zapewnienia dostępności, które nie wynika z obowiązków ustawowych.

Z tej perspektywy wskazać należy, w świetle brzmienia art. 12 w zw. z art. 16 oraz art. 32 Ustawy o zapewnieniu dostępności, że na banku/firmie inwestycyjnej, świadczącemu usługi mieszczące się w definicji usług bankowości detalicznej, spoczywa obowiązek zapewnienia wymagań dostępności (przede wszystkim – przekazywanie informacji w sposób zapewniający postrzegalność, funkcjonalność zrozumiałość i kompatybilność informacji) wyłącznie względem dokumentacji własnej – opracowanej przez bank lub firmę inwestycyjną.

Należy podkreślić, że obowiązek sporządzenia określonych dokumentów przez TFI (np. prospektów informacyjnych, KIDÓw, statutów) jest ściśle związany z tworzeniem, zarządzaniem (w tym zbywaniem i odkupywaniem jednostek uczestnictwa czy emisją i umarzaniem certyfikatów inwestycyjnych) oraz reprezentacją funduszy inwestycyjnych, która to działalność nie stanowi usług bankowości detalicznej w rozumieniu Ustawy o dostępności. Ponadto, obowiązek ten wynika z przepisów prawa, które ściśle regulują ich zakres, obligatoryjne elementy, stosowaną terminologię, a w niektórych przypadkach także sposób prezentacji informacji. Przede wszystkim zaś, że ich sporządzenie jest ściśle związane z tworzeniem funduszu inwestycyjnego, zarządzaniem nim (w tym pośrednictwem w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa czy emisją i umarzaniem certyfikatów inwestycyjnych) oraz jego reprezentacją. Wszystkie te czynności stanowią przedmiot podstawowej działalności Towarzystw określony w art. 45 ust. 1 i 1a Ustawy o funduszach (w zakresie co najmniej wskazanym odpowiednio w Załączniku II do Dyrektywy UCITS oraz w Załączniku I do Dyrektywy AIFMD).

Wszystkie dokumenty prawne związane z tworzeniem, zarządzaniem (w tym pośrednictwem w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa/emisją i umarzaniem certyfikatów inwestycyjnych) oraz reprezentacją funduszu inwestycyjnego nie podlegają przepisom Ustawy o dostępności, a obowiązek ich sporządzenia wynika przede wszystkim z przepisów prawa unijnego – rozporządzeń oraz dyrektyw. Regulacje prawa polskiego w tym zakresie stanowią implementację unijnych przepisów do polskiego porządku prawnego.

Niezależnie od powyższego, wskazać należy, że przepisy prawa (unijnego oraz polskiego) regulują nie tylko obowiązek sporządzenia tych dokumentów, ale także ich zawartość merytoryczną i układ, a w odniesieniu do części z nich także i maksymalny rozmiar. Dodatkowo, nakładają obowiązek sporządzania ich w sposób niewprowadzający w błąd, jasny, rzetelny, porównywalny, co dodatkowo wskazuje na ich autonomiczny charakter.

Konkludując powyżej przedstawione specyficzne uwarunkowania i wyzwania związane z zakresem przedmiotowym terminu „usług bankowości detalicznej”, mając na względzie bezpo-

średnie relacje banków i firm inwestycyjnych z inwestorami oraz uczestnikami funduszy inwestycyjnych oraz rozumiejąc potrzebę ułatwienia konsumentom wstępnej selekcji produktów, środowisko funduszy będzie dobrowolnie dostosowywało do wymogów Ustawy o dostępności oraz przekazywało dystrybutorom materiały marketingowe w postaci **Kart funduszy**. Obowiązek sporządzania Kart funduszy nie wynika z przepisów prawa, lecz są one sporządzane dla każdego funduszu inwestycyjnego lub dla każdego subfunduszu (w przypadku funduszy inwestycyjnych z wydzielonymi subfunduszami). Karty funduszy zawierają podstawowe informacje o funduszach/ subfunduszach, w tym m.in. o polityce inwestycyjnej, strukturze lokat, profilu ryzyka, stopach zwrotu, opłacie za zarządzanie. Ich treść pozwala na poznanie produktów, a w konsekwencji na podjęcie wstępnej decyzji inwestycyjnej w zakresie rodzaju produktów, w które nastąpi inwestycja. **Bezsprzeczny natomiast pozostaje fakt, że w świetle art. 12 oraz 32 Ustawy o dostępności bank i firma inwestycyjna – w zakresie świadczonych przez siebie usług wchodzących w zakres ustawowej definicji bankowości detalicznej – odpowiedzialny jest za dostosowanie wyłącznie dokumentacji własnej (takiej jak regulaminy świadczenia usługi, umowy ramowe z klientami, tworzone przez bank lub na jego zlecenie karty produktowe lub inne materiały informacyjne i reklamowe). Bank nie ma również skutecznych mechanizmów umożliwiających „wymuszanie” wobec producentów produktów, którzy nie są objęci wymogami Ustawy o dostępności, podjęcia działań dostosowawczych, zapewniających wypełnienie wymagań dostępności. Podejmowanie przez bank lub dom maklerski jednostronnych działań zmierzających do modyfikacji dokumentacji przygotowanej przez TFI na rzecz zapewnienia jego dostępności jest niedopuszczalne ze względu na brak podstawy prawnej do takiego działania, powiązane z tym ryzyko prawne oraz ingerencję w istotę relacji między TFI a dystrybutorem i jest nieuzasadnione ze względu na nieproporcjonalne koszty.**

Wyrazem współpracy między izbami i przejawem działania w imię podnoszenia jakości świadczonych usług jest propozycja dostosowania przez TFI kart funduszy, które będą dystrybuowane przez firmy inwestycyjne i banki. W naszej ocenie będzie to stanowiło wyraz środowiskowej odpowiedzialności i woli zapewnienia dostępności w zakresie wykraczającym poza ustawowo ukształtowany standard.

Reasumując powyższą część rozważań należy wskazać na następujące prawidłowości pojawiające się w obszarze usług maklerskich:

1. TFI odpowiada za stworzenie dokumentacji wskazanej powyżej, która jest wykorzystywana przez firmy inwestycyjne i banki w związku ze świadczeniem określonych usług maklerskich.
2. Sporządzane przez TFI dokumenty:
 - a. Zarówno w swojej treści jak i formie mogą być ściśle określone przepisami prawa (np. prospekty, KIDy) i banki oraz firmy inwestycyjne mogą posługiwać się wyłącznie dokumentami w oryginalnej treści i formie dostarczonej przez TFI. Kształt i forma są zeterminowane przez przepisy.
 - b. Mogą nie być determinowane przez przepisy, jak np. karty funduszy, TFI sporządza te dokumenty w sposób zgodny z obowiązującymi TFI przepisami, natomiast bank lub firma inwestycyjna nie odpowiada za treść i formę tych dokumentów.

Sporządzanie dokumentów przez TFI czy emitentów z zachowaniem wymogów wynikających z przepisów właściwych w istocie stanowi przyczynek do wnioskowania, że używane tam sformułowania spełniają wymogi zrozumiałości.

ZAŁĄCZNIK I

Wykaz dokumentów, które mogą być przekazywane klientom w związku z świadczeniem usług maklerskich

DOKUMENTY WYTWARZANE PRZEZ BANK LUB FIRMĘ INWESTYCYJNĄ

- 1) Test adekwatności i odpowiedniości

Przepisy szczególne wpływające na treść i strukturę dokumentu:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/565 z dnia 25 kwietnia 2016 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE w odniesieniu do wymogów organizacyjnych i warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne oraz pojęć zdefiniowanych na potrzeby tej dyrektywy
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 listopada 2024 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków państwowych prowadzących działalność maklerską, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych
- Dodatkowo obok przepisów należy uwzględnić Wytyczne ESMA: Wytyczne w sprawie określonych aspektów wymogów MiFID II dotyczących odpowiedniości oraz Wytyczne

w sprawie określonych aspektów wymogów MiFID II dotyczących adekwatności i świadczenia wyłącznie usługi wykonywania zleceń

- Ponadto uwzględnione muszą być oczekiwania wyrażone przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego w: Stanowisku UKNF ws. świadczenia usług w zakresie pośredniczenia w zbywaniu i odkupywaniu tytułów uczestnictwa instytucji zbiorowego inwestowania przez podmioty sektora bankowego, Stanowisku Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie zarządzania produktowego, Stanowisku UKNF w sprawie wybranych aspektów świadczenia przez firmy inwestycyjne oraz banki, o których mowa w art. 70 ust. 2 Ustawy usług doradztwa inwestycyjnego, Stanowisku UKNF w sprawie przyjmowania i przekazywania „zachęt” w związku ze świadczeniem usług przyjmowania i przekazywania zleceń, których przedmiotem są jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych (wraz z dwoma uzupełnieniami).

2) Informacja o kosztach i opłatach ex post i ex ante

Przepisy szczególne wpływające na treść i strukturę dokumentu:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/565 z dnia 25 kwietnia 2016 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE w odniesieniu do wymogów organizacyjnych i warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne oraz pojęć zdefiniowanych na potrzeby tej dyrektywy
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 listopada 2024 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków państwowych prowadzących działalność maklerską, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych
- Dodatkowo obok przepisów należy uwzględnić: ESMA Q&A on costs and charges oraz Q&As on MiFID II and MiFIR investor protection topics.

DOKUMENTY WYTWARZANE PRZEZ TWÓRCĘ PRODUKTU I PRZEKAZYWANE PRZEZ BANK LUB FIRMĘ INWESTYCYJNĄ W ZWIĄZKU Z PROCESEM DYSTRYBUCJI

1) Prospekty informacyjne, do których załącznik stanowią statuty,

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Dyrektywa UCITS
- Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi

- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie prospektu informacyjnego funduszu inwestycyjnego otwartego i specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego oraz wyliczania wskaźnika zysku do ryzyka tych funduszy

2) Warunki emisji

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 19 maja 2017 r. w sprawie szczegółowej treści warunków emisji certyfikatów inwestycyjnych emitowanych przez fundusz inwestycyjny zamknięty, który nie jest publicznym funduszem inwestycyjnym zamkniętym

3) KID

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1286/2014 z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie dokumentów zawierających kluczowe informacje, dotyczących detalicznych produktów zbiorowego inwestowania i ubezpieczeniowych produktów inwestycyjnych
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/653 z dnia 8 marca 2017 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1286/2014 w sprawie dokumentów zawierających kluczowe informacje, dotyczących detalicznych produktów zbiorowego inwestowania i ubezpieczeniowych produktów inwestycyjnych (PRIIP) przez ustanowienie regulacyjnych standardów technicznych w zakresie prezentacji, treści, przeglądu i zmiany dokumentów zawierających kluczowe informacje oraz warunków spełnienia wymogu przekazania takich dokumentów

4) Dokumenty dla klientów AFI

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010
- Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi

5) Statuty Funduszy

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Dyrektywa UCITS

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010
- Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi

6) Sprawozdania finansowe

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie: Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Dyrektywa UCITS
- Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości funduszy inwestycyjnych

7) Ujawnienia SFDR – wzory ujawnień w aktach delegowanych do SFDR.

Przepisy szczególne znajdujące zastosowanie:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 w zakresie regulacyjnych standardów technicznych określających szczegóły dotyczące treści i sposobu prezentacji informacji w odniesieniu do zasady „nie czyni poważnych szkód”, określających treść, metody i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do wskaźników zrównoważonego rozwoju i niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju, a także określających treść i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do promowania aspektów środowiskowych lub społecznych i celów dotyczących zrównoważonych inwestycji w dokumentach udostępnianych przed zawarciem umowy, na stronach internetowych i w sprawozdaniach okresowych

8) Prospekty publicznych funduszy inwestycyjnych funduszy zamkniętych

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1129 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie prospektu, który ma być publikowany w związku z ofertą publiczną papierów wartościowych lub dopuszczeniem ich do obrotu na rynku regulowanym oraz uchylenia dyrektywy 2003/71/WE
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych

Zdjęcie: CPBli/stockadobe.com

ZAGADNIENIA PRAWNO-PRAKTYCZNE DOTYCZĄCE DOSTĘPNOŚCI W USŁUGACH MAKLERSKICH

OPRACOWANIE WSPÓLNE ZBP, IDM I IZFIA